

การสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะจากดินพื้นบ้านจังหวัด อุบลราชธานีด้วยเทคนิคน้ำดินสีและชุตขีด : ร่องรอยแห่งสุนทรียภาพจากวิถีชาวนา

Creation of Ceramic Pottery Art Sculpture from Ubonratchathani local clay with the technique of Engobe and Sgraffito 135: Aesthetic Traces from the Farmer's Way of Life

ศราวุธ จุลทุม

Khatawut Julatum

วิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

e-mail: m1cnaaa@gmail.com

Received: April 13, 2026; Revised: June 9, 2026; Accepted: June 21, 2026

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะจากดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี เรื่อง ร่องรอยแห่งสุนทรียภาพจากวิถีชาวนา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะ (Pottery Art) ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวนา 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานด้วยกระบวนการทางเครื่องปั้นดินเผาด้วยดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี การใช้เทคนิคน้ำดินสี (Engobe) ร่วมกับเทคนิคการชุตขีด (Sgraffito) ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากภาพความทรงจำในวัยเด็กเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวนา การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในท้องนา และเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ โดยมีกระบวนการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อใช้ในการสังเคราะห์การออกแบบร่าง 2 มิติและ 3 มิติ นำมาใช้แสดงออกให้เห็นถึงร่องรอยและสุนทรียภาพอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน สะท้อนให้เห็นถึงภาพจำในวัยเด็ก ความสุขและความอบอุ่นใจในวิถีชาวนาที่กลมกลืนกับธรรมชาติ การนำรูปทรงภาชนะของกาน้ำและแก้วนํ้ามาผสมผสานกับกายภาพของสัตว์และอุปกรณ์วิถีชีวิตชาวนา สร้างสรรค์เป็นผลงานจำนวน 3 ชิ้น ที่มีขนาดแตกต่างกันผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยดินพื้นบ้านจากจังหวัดอุบลราชธานีที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคน้ำดินสีและชุตขีดลายให้เห็นเนื้อดินเดิม เเผาในอุณหภูมิ 950 องศาเซลเซียส

คำสำคัญ: ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา; น้ำดินสี; การชุตขีด; วิถีชาวนา

ABSTRACT

The creation of vessel-shaped ceramic sculptures using local clay from Ubon Ratchathani, entitled "Traces of Aesthetics from the Farmer's Way of Life," aims to achieve the following objectives: 1) to create vessel-shaped ceramic sculptures (Pottery Art) that reflect the farmer's way of life, and 2) to produce artworks through ceramic processes using local Ubon Ratchathani clay, utilizing the Engobe technique combined with Sgraffito. The researcher was inspired by childhood memories of the simple agricultural lifestyle, harmonious coexistence with nature, the paddy field environment, and traditional farming tools. The research methodology involved documentary study and field data collection, which were synthesized to create 2D and 3D design sketches. These designs were utilized to express unique personal traces and aesthetics, reflecting childhood memories, joy, and the fulfillment of a farming life in harmony with nature. By integrating the forms of teapots and cups with the physical characteristics of animals and farming implements, three artworks of varying sizes were created. These pieces were crafted using local Ubon Ratchathani clay, with surface decorations applied using the Engobe technique and Sgraffito to reveal the original clay body, and finally fired at a temperature of 950 degrees Celsius.

Keywords: Pottery Art; Engobe; Sgraffito; Farmer's Way of Life

บทนำ

อาชีพเกษตรกรรมและการทำนาถือเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเป็นวิถีชีวิตหลักของคนไทย ในอดีตการทำนามุ่งเน้นเพื่อการยังชีพในครัวเรือน แต่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้วิถีชีวิตของชาวนาต้องปรับเปลี่ยนไปสู่เชิงพาณิชย์ มีการลงทุน ใช้เทคโนโลยี และเผชิญกับปัญหาภาระหนี้สินและภัยพิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เน้นความสะดวกสบาย ทำให้วิถีชีวิต

ร่วมสมัยในปัจจุบันขาดความเรียบง่ายบางประการไป ส่งผลทำให้เกิดแรงบันดาลใจจากภาพจำในวัยเด็กของผู้วิจัยที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวนา ความประทับใจในบรรยากาศยามเช้า เสียงไก่ขัน กาต้มน้ำร้อน และการทำเกษตรกรรม ความสุขที่เกิดจากการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายร่วมกับธรรมชาติ วัว ควาย และท้องนา ที่ค่อยๆ เลือนหายไปตามเวลา นำมาสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการในงานเครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบประติมากรรมรูปทรง

ภาชนะ(Pottery Art) บันทึกภาพจำในวัยเด็ก ด้วยเทคนิคการขีดขีด(Sgraffito) บนน้ำดินสี (Engobe) ที่ตกแต่งบนพื้นผิวของงาน ประติมากรรม 3 มิติ ถ่ายทอดภาพความทรงจำ วัยเด็กอันงดงามเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวนาและการ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไป ในวิถีชีวิตปัจจุบันและสร้างสรรค์เป็นผลงาน ศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

โดยการสร้างสรรค์ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะจากดินพื้นบ้าน จังหวัดอุบลราชธานีด้วยเทคนิคน้ำดินสีและขีด ขีด เรือง ร่องรอยแห่งสุนทรียภาพจากวิถีชาวนา ผู้วิจัยใช้วิธีคิดเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวอย่างเป็นระบบด้วยทฤษฎีการคิด 3 สเตปประกอบด้วย 1) แรงบันดาลใจ (Inspiration) 2) แนวความคิด (Concept) และ 3) การแสดงออก (Expression) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แรงบันดาลใจ (Inspiration)

ผู้วิจัยใช้แรงบันดาลใจจากวิถีชาวนา อุปกรณ์ในการดำรงชีวิต รวมไปถึงสภาพแวดล้อม ในการเป็นอยู่ของชาวนา ซึ่งอาชีพเกษตรกรรม และการทำนาเป็นวิถีชีวิตหลักของคนไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ที่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีไปตามยุคสมัยของเทคโนโลยีที่เน้นความสะดวกสบายในวิถีชีวิตร่วมสมัยในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทาง วิชาการ บทความและประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย เพื่อใช้เป็นหลักสำคัญในการสร้าง แนวความคิดและการแสดงออกในการสร้างสรรค์

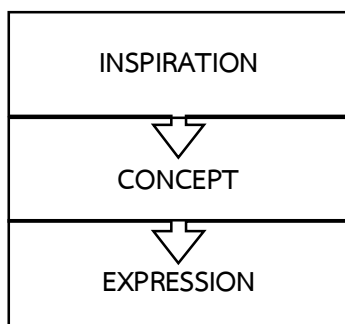
2. แนวความคิด (Concept)

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวความคิด ที่เคยได้พบเจอและสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวนา การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในท้องนา เสียงไถ่นับ ฟุ้งควาย กองฟาง จากภาพจำในวัยเด็ก ตลอดจนถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีพเช่น เคียวเกี่ยวเกี่ยวข้าว กาดม่น้ำร้อน โดยมีเนื้อหาและรายละเอียดข้อมูลที่กล่าวมา ถ่ายทอดแนวคิดผ่านบันทึกเรื่องราวการขาดหายไปของวิถีชีวิตเรียบง่ายและสภาพแวดล้อมที่ได้พบเจอในวัยเด็กอันงดงามเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวนาและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

3. การแสดงออก (Expression)

การแสดงออกในการสร้างสรรค์ ผลงานของผู้วิจัย ได้ผ่านการรวบรวมข้อมูลจากรายละเอียดภาพจำของผู้วิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวนาที่ได้พบเจอในวัยเด็ก ตลอดจนถึงข้อมูลและรายละเอียดของวิถีชาวนาที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ที่ต้องการถ่ายทอด ผ่านแนวคิดและแรงบันดาลใจ โดยเลือกจุดเด่น ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวผ่านการสร้างสรรค์ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะ (Pottery Art) ด้วยเทคนิคการขึ้นรูปแบบขด ใช้เทคนิคการตกแต่งพื้นผิวของผลงานเพื่อสะท้อนภาพจำในวัยเด็กด้วยการขีดขีด(Sgraffito) บนน้ำดินสี (Engobe) เพื่อให้เกิดลวดลายที่สื่อถึงรายละเอียดที่แสดงออกถึงสภาพแวดล้อมที่ได้พบเจอ โดยเทคนิคการขีดขีดทำให้เห็นสีที่แตกต่างกันของเนื้อดินดีที่ฉาบบนผิวและสีของเนื้อดินจากการขึ้นรูปด้วยดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็น

บ้านเกิด ทำให้เกิดสีสันตามเรื่องราวในการสร้างสรรค์ ความงามในวิถีชีวิตชาวนา เติบโตสิ่ง ที่ขาดหายไปในวิถีชีวิตปัจจุบันและสร้างสรรค์เป็น ผลงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

ภาพที่ 1 ทฤษฎีการคิด 3 สเต็ป ที่ประกอบด้วย
1) แรงบันดาลใจ (Inspiration) 2) แนวความคิด (Concept) และ 3) การแสดงออก (Expression) สำหรับการคิดและถ่ายทอดเนื้อหาของผู้วิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ผลงานแนว ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา รูปทรงภาชนะ (Pottery Art) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนถึง ภาพจำในวิถีชีวิตของชาวนา

2. เพื่อศึกษาทดลองคุณสมบัติของดิน พื้นบ้านและการใช้เทคนิคน้ำดินสีร่วมกับเทคนิคชุบ ชีตในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา

กระบวนการสร้างสรรค์

การวิจัยครั้งนี้มุ่งในการศึกษาวิเคราะห์ ผลงานแนวประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา

รูปทรงภาชนะ (Pottery Art) ซึ่งผู้วิจัย ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และ เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ วิเคราะห์รูปทรง และสังเคราะห์เป็นแบบร่าง แสดงออกผ่านประติมากรรมดินเผา รูปทรงกาน้ำ และ แก้ว ตกแต่งพื้นผิวด้วยน้ำดินขาว (Porcelain) และชุบเคลือบเคลือบให้เห็นเนื้อดิน พื้นบ้าน(ดินอุบลฯ) ที่มีสีเข้มเกิดเป็นลวดลายจาก สีที่มีความแตกต่างกันของดินสองชนิด เพื่อ สะท้อนถึงภาพจำในวิถีชีวิตของชาวนา สู่การ สร้างสรรค์ผลงานโดยการสังเคราะห์จาก การศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ โดยผู้วิจัย ได้หาข้อมูล ทั้งทางการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล จากสถานที่จริง ศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ บทความทางวิชาการ และเว็บไซต์ต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในขั้นนี้ทั้งหมดโดยผู้วิจัยได้ มีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการศึกษาข้อมูล

ความรู้จากภายใน เกิดจากผู้วิจัยมี ภูมิปัญญาที่อาศัยอยู่ซึ่งแวดล้อมไปด้วยไร่ นา วิถี ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนา ได้สัมผัสและพบ เห็นมาในวัยเด็ก เกิดความประทับใจจากภาพจำ เกี่ยวกับวิถีชาวนา ที่มีความสุข ความเรียบง่าย เสียงไก่ขันในยามเช้า กาดัมน์น้ำ กองฟาง ควาย และไร่ นา วิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ของ ผู้วิจัย

ความรู้จากภายนอก เป็นข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือข้อมูลที่ผ่านมาการเก็บรวบรวม จัดเรียง

วิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ ให้เป็นข้อเท็จจริงตามเอกสารหรือการนำเสนอ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับแนวคิดและการแสดงออกในสร้างสรรค์ผลงาน

โดยข้อมูลความรู้จากภายในและภายนอกที่ได้นำมาใช้ เกิดจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประสบการณ์ที่พบเจอและจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับวิถีชาวนา ประวัติความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนา ได้สัมผัสและพบเห็นมาในวัยเด็ก นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับแนวคิดในแสดงออกถึงเรื่องราวการบันทึกภาพจำความประทับใจในวัยเด็กที่มีต่อวิถีชาวนา

ภาพที่ 2 ภาพแสดงกายภาพของทิวทัศน์
ไร่นา กองฟาง

ภาพที่ 3 ภาพแสดงลักษณะกาน้ำ
ที่มา: <https://www.facebook.com/mahachanee>

ภาพที่ 4 ภาพแสดงลักษณะเคียวเกี่ยวข้าว
ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/เคียว>

ภาพที่ 5 ภาพแสดงกายภาพของไก่ชนไก่ขัน

ที่มา: <https://e23ozk.wordpress.com/>

ภาพที่ 6 ภาพแสดงกายภาพของควาย

ที่มา: <https://www.khaosod.co.th/>

2. กระบวนการแสดงออก

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแนวความคิดที่เป็นรูปธรรมที่มีความสำคัญต่อการนำเสนอเพื่อให้เห็นรูปแบบในงานสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับแรงบันดาลใจ และแนวคิดที่เข้าใจง่ายจากภาพความประทับใจในวัยเด็ก เช่น รูปร่างรูปทรงของกาต๋ม น้ำ ไก่ ควาย เคียวเกี่ยวข้าว กองฟาง ไร่นา ความสุข ความเรียบง่าย นำมาจัดองค์ประกอบศิลป์ในรูปทรงภาชนะ กาต๋ม น้ำ และแก้วนํ้า ในรูปแบบประติมากรรมดิน

เผาแนวภาชนะ (Pottery Art) เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงานรูปแบบ 3 มิติ และใช้เทคนิคขูดขีดบนน้ำดินสีเพื่อถ่ายทอดการขีดเขียน บันทึกภาพจำความประทับใจในวัยเด็กในรูปแบบ 2 มิติบนชิ้นงาน 3 มิติ เสมือนการบันทึกภาพจำลองบนภาชนะที่ได้พบเจอและสัมผัสในช่วงเวลาขณะนั้น ทำให้เกิดความสุขงามสอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการแสดงออกอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตน

เทคนิคการทาน้ำดินสี (Engobe)

เอนโกบ หรือ สลิป (Engobe, Slips) คือการตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้ดูสวยงามและมีค่ามากยิ่งขึ้นด้วยการฉาบหรือการตกแต่งด้วยส่วนผสมของเนื้อดิน ตัวลดจุดหลอมละลาย ตัวสีเซรามิก และวัสดุที่ไม่มี ความเหนียวอื่น ๆ ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างเอนโกบ และเคลือบก็คือ เคลือบมีเนื้อแก้วมากกว่าเอนโกบ ส่วนมากมักมีสีจากเนื้อดินที่ผสมหรือจากส่วนผสมที่ทำให้เกิดสีได้ถ้าทำการเคลือบทับเอนโกบอีกครั้ง เอนโกบนั้นจะมีชื่อเรียกใหม่ว่า “อันเดอสลิป” (Under slips) ซึ่งมักใช้ดินที่เมื่อเผาแล้วมีสีขาวเพื่อเป็นพื้นรองรับเคลือบสีที่สวยงาม

การตกแต่งโดยการขูดขีดให้เห็นเนื้อดินเดิม (Sgraffito) หรือการตกแต่งโดยการขูดขีด เพื่อให้เห็นเนื้อดินเดิม จากการทาสีด้วยน้ำดินต่างชนิดหรือต่างสี โดยมากคำว่า Sgraffito จะสะกดว่า Sgrafiato หมายถึงการขูดขีด (Scratching) อาจจะเขียนเป็นเส้น ล้วน ๆ หรือบางครั้งผิวบางส่วนก็ถูกแกะ

ออกไปเพื่อให้เห็นเนื้อดินเดิม การตกแต่งแบบนี้ ในศตวรรษที่ 15 – 16 ในอิตาลีนิยมมาก และมีการตกแต่งโดยใช้สีหลายสีใช้ดินสีขาวเป็นพื้นเคลือบด้วยเคลือบตะกั่วให้ความแตกต่างโดยเนื้อดินสีแดงอ่อน ๆ บางครั้งก็เคลือบด้วยเคลือบเขียวอ่อน น้ำตาล น้ำเงิน หรือเหลืองใส ในซีเรียและเปอร์เซีย มีผลงาน

Sgraffito ที่สวยงามมาก ซึ่งได้ทำไว้ในระหว่างศตวรรษที่ 9 – 13 รูปแบบเป็นลักษณะใช้ดิน Engobe สีขาว เนื้อดินเป็นแบบเข้มดำ บางครั้งขูดขีดโดยผ่าน Black Slip เพื่อให้เห็นเนื้อดินที่ขาวหรือสีอ่อนกว่า Engobe ใช้เคลือบใส หรือสีฟ้า หรือสีเขียวอ่อน (ชาตรี เมืองแก้ว, 2561)

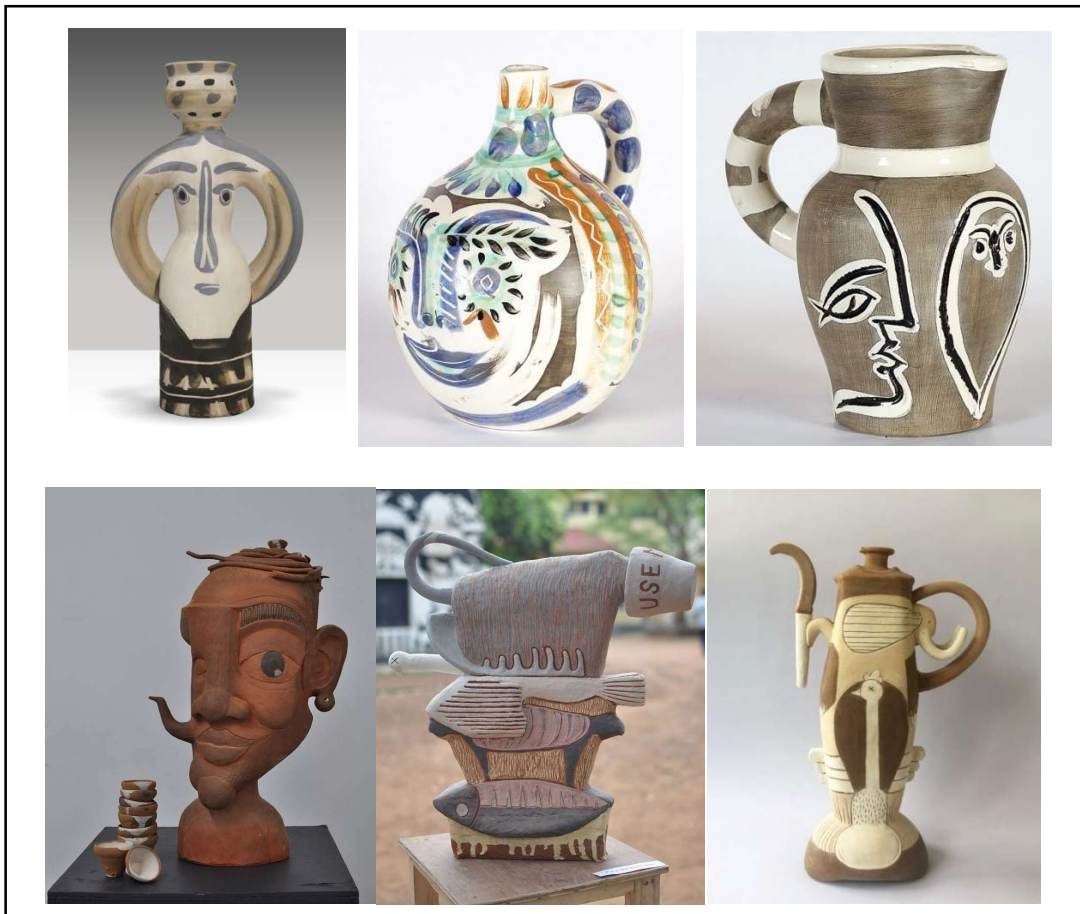

ภาพที่ 7 ผลงานเทคนิคน้ำดินสีและขูดขีดสร้างสรรค์โดย ชาตรี เมืองแก้ว (2561)

ที่มา: Veridian E-Journal, Silpakorn University ISSN 1906 – 3431

Pottery Arts เป็นงานเครื่องปั้นดินเผา ที่มีรูปแบบ รูปทรงในแนวทางของภาชนะ เช่น จาน ชาม ถ้วย ไห อ่าง ขวด ฯลฯ เป็นการขึ้นรูปด้วยการปั้นด้วยมือหรือการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเป็นหลัก ทั้งนี้ คุณค่าความงาม ความลงตัวของงาน Pottery Arts อยู่ที่การออกแบบ รูปทรงภาชนะ การควบคุมรูปร่าง รูปทรง โดยผ่านแรงแขน อุ่มมือและปลายนิ้วสัมผัส หรือวัสดุที่ทำให้ก้อนดินนั้น ก่อรูปเป็นรูปทรงตาม

ต้องการ มีส่วนฐาน มีส่วนตัว บ่า คอ ไหล่ ปาก ตามจินตนาการ ผสมผสานกับเทคนิควิธีการ และรูปแบบของการตกแต่ง การเคลือบ การเผา หรือแม้แต่การใช้เนื้อดินชนิดพิเศษต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความงามจากสีดิน และพื้นผิว ทั้งนี้ Pottery Arts จะไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ทางด้านการใช้งานแต่อย่างใด แม้ว่าจะนำไปใช้ได้จริงก็ตามแต่ (ภรดี พันธุภากร และเสกสรรค์ ตันยาภิรมย์, 2551)

ภาพที่ 8 ตัวอย่างผลงานเครื่องปั้นดินเผาแนว Pottery Art ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์

ที่มา: แกวบน) Pablo Picasso 1881-1973 (Walther, 2001) และ แกวล่าง) ผู้วิจัย (2015-2022)

3. กระบวนการทดลองวัตถุดิบในการสร้างสรรค์

การทดลองเนื้อดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้เนื้อดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งคนพื้นถิ่นเรียกว่าดินทาม โดยมึผลติภณท์จากทอ่งถึนคือครกดินเผา เนื้อดินทึมึควมละเอียดสูง มึควมเหนียวและแกร่งเหมาะแก่การขึ้นรูได้ในหลายวิธี มึจุดสุกตัวทึ

อุณหภูมิ 900-1100 องศาเซลเซียส โดยเนื้อดินมึสีส้มถึงสีน้ำตาลเข้มขึ้นอยู่กัอุณหภูมิในการเผาผลิตภณท์ในการสร้งสรค์ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะ(Pottery Art) จากการขึ้นรูปด้วยเทคนิคขดนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดลองการหดตัวของเนื้อดินโดยการเผาในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน 4 ระดับ ได้แก่ 800,950,1,150 และ1,200 องศาเซลเซียส

$$\text{ร้อยละการหดตัวหลังการเผา} = \frac{\text{ความยาวของดินเปียก} - \text{ความยาวของดินที่เผา}}{\text{ความยาวของดินเปียก}} \times 100$$

(%Firing Shrinkage)

ภาพที่ 9 สูตรการทดสอบค่าหดตัวของดินหลังเผา

ที่มา: ผู้วิจัย

ทดลองนำดินสีเอนโกบบนดินพื้นบ้านอุบลฯ เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับดินที่มีสีเข้ม โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้เทคนิคชุบดินเพื่อตกแต่งลวดลาย ส่งผลทำให้เนื้อดินที่โดนเอนโกบฉาบทับไว้มีความเด่นชัดขึ้น โดยน้ำดินที่ใช้มีส่วนผสมของดินพอร์ชเลน 100% ทดลองเผา

ในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน 4 ระดับ ได้แก่ 800, 950, 1,150 และ 1,200 องศาเซลเซียส เพื่อให้ได้ผลของเอนโกบที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้ ด้วยวิธีการระบายด้วยแปรงจำนวน 1 ครั้งและ 2 ครั้งบนแผ่นทดลองจากดินพื้นบ้านอุบลฯ

อุณหภูมิ	x	x	x	x
จุดที่	1	2	3	4

ภาพที่ 10 ทฤษฎีเส้นตรง (Line Blend) กำหนดอุณหภูมิที่ใช้เผาแผ่นทดลองเอนโกบตามลำดับ

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการสร้างสรรค์

1. การสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผารูปทรงภาชนะจากดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานีด้วยเทคนิคน้ำดินสีและชุบดินเรื่องร่องรอยแห่งสุนทรีภาพจากวิถีชีวิต ผู้วิจัยได้สร้างผลงานโดยอาศัยแนวความคิดความประทับใจจากภาพจำในวัยเด็ก ที่ได้พบเจอกับวิถีของชาวนา การอยู่ร่วมกับธรรมชาติที่เรียบง่าย เสียงไก่ขันยามเช้า กาต้มน้ำร้อนควาย กองฟาง สภาพแวดล้อมบรรยากาศของ

ไร่นา นำมาจัดองค์ประกอบศิลป์ในรูปทรงภาชนะ กาต้มน้ำ และแก้วน้ำ ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงานรูปแบบ 3 มิติ ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับแนวทาง Pottery Art หรือผลงานรูปแบบประติมากรรมดินเผาแนวภาชนะ โดยการถ่ายทอดผ่านรูปทรงต่างๆจากภาพจำในวัยเด็กข้างต้น ขึ้นรูปผลงานจากดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ใช้เทคนิคชุบดินบนน้ำดินสี เเผาในอุณหภูมิ 950 องศาเซลเซียส เพื่อถ่ายทอดสีของดินและการขีดเขียนใน

รูปแบบ 2 มิติ บนชิ้นงาน 3 มิติ ผ่านวัสดุพื้นถิ่น
ควาทรงจำส่วนบุคคล วิถีชาวนา เทนคติในงาน
เซรามิก เกิดเป็นผลงานประติมากรรมร่วมสมัย

ซึ่งมีคุณค่าทั้งด้านสุนทรียศาสตร์และอัตลักษณ์
ท้องถิ่น

ภาพที่ 11 ผลงานสร้างสรรค์ “ร่องรอยแห่งสุนทรียภาพจากวิถีชาวนา”

แสดงผลงานนิทรรศการเผยแพร่โครงการทุนงานสร้างสรรค์ “อะไรบันดาลใจ” 2567..

ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะและกายภาพผลงานสร้างสรรค์ชุด “ร่องรอยแห่งสุนทรียภาพจากวิถีชาวนา”

ลักษณะของภาชนะ กาน้ำ	ลักษณะที่ปรากฏในลักษณะพิเศษของผลงาน
	
คำอธิบาย ลักษณะของกาน้ำ มีส่วนประกอบดังนี้ ตัวกาน้ำ สำหรับใส่น้ำ ฝาปิด หูจับ และพวยกาสำหรับรินน้ำ	คำอธิบาย นำลักษณะของกาน้ำมาสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงใหม่

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะและกายภาพผลงานสร้างสรรค์ชุด “ร่องรอยแห่งสุนทรีภาพจากวิถีชาวนา” (ต่อ)

ลักษณะของ เเคียวเกี่ยวข้าว	ลักษณะของที่ปรากฏในลักษณะพิเศษของผลงาน
 คำอธิบาย เเคียวเกี่ยวข้าว ลักษณะโค้งงอ แบน ทำจากเหล็ก ลักษณะของใบมีดมีความเรียว ปลายแหลม	 คำอธิบาย นำลักษณะของเเคียวเกี่ยวข้าว สร้างสรรค์เป็นรูปทรงของหูกจับน้ำ
กายภาพของทิวทัศน์ ไร่ นา กองฟาง คำอธิบาย บรรยากาศ ทิวทัศน์ของไร่ นา และกองฟาง	กายภาพที่ปรากฏในลักษณะพิเศษของผลงาน คำอธิบาย นำภาพบรรยากาศและลักษณะของกองฟาง สร้างสรรค์เป็นรูปทรง3มิติและตกแต่งบนพื้นผิวของผลงานในรูปแบบงาน 2 มิติ

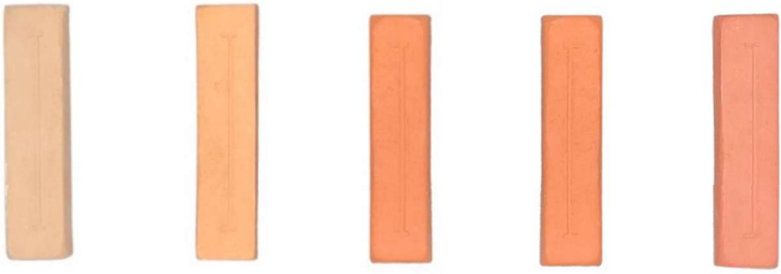
ตารางที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะและกายภาพผลงานสร้างสรรค์ชุด “ร่องรอยแห่งสุนทรีภาพจากวิถีชาวนา” (ต่อ)

กายภาพของสัตว์ ไก่	กายภาพที่ปรากฏในลักษณะพิเศษของผลงาน
 คำอธิบาย ไก่ ลักษณะ ขณะไก่ขัน รูปทรงของไก่	 คำอธิบาย นำลักษณะ ท่าทางของไก่ สร้างสร้างเป็นรูปทรงที่ดูเคลื่อนไหว มีชีวิต
กายภาพของสัตว์ ควาย คำอธิบาย ควาย ลักษณะ บึกบึน มีเขาเรียวแหลม	กายภาพที่ปรากฏในลักษณะพิเศษของผลงาน คำอธิบาย นำลักษณะ ท่าทางของควาย สร้างสรรค์เป็นรูปทรง 3 มิติและตกแต่งบนพื้นผิวของผลงานในรูปแบบงาน 2 มิติ

2. ผลการทดลองเนื้อดินพื้นบ้าน
จังหวัดอุบลราชธานี โดยทดลองอัตราหดตัว
ของดิน และได้ผลการทดลองการเผาเนื้อดิน

และมีอัตราการหดตัวที่เหมาะสมในอุณหภูมิตั้ง
ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดลองอัตราหัตถ์ดินพื้นบ้าน (อุบลฯ ก่อนและหลังการเผา)

อุณหภูมิการเผา (องศาเซลเซียส)	ดินตากแห้ง ก่อนเผา	800	950	1,150	1,200
ภาพแสดง					
เปอร์เซ็นต์การหัตถ์	3.2%	4.3%	5.9%	7.5%	8%

3. ทดลองนำดินสีเอนโกบบนดินพื้นบ้านอุบลฯ จากการทดลองหาเอนโกบโดยน้ำดินที่ใช้มีส่วนผสมของดินพอร์ซเลน 100% ตามทฤษฎีเส้นตรงที่คำนวณไว้ข้างต้น จำนวน 4 จุด ทาบนแผ่นทดสอบดินพื้นบ้านอุบลฯ แบ่งเป็นการทา 1 และ 2 ครั้ง พบว่าเมื่อผ่านการเผาในอุณหภูมิ 950 องศาเซลเซียสด้วยการทา 2 ครั้ง แผ่นทดสอบมีสีส้ม น้ำดินสีมีพื้นผิวเรียบ

ปกปิดผิวได้ดี ไม่หลุดร่อน มีความทึบและไม่เกิดร่องรอยจากการทาด้วยฟู่กัน สีของเอนโกบและดินพื้นบ้านโดยรวมเหมาะแก่การนำมาสร้างสรรค์งานเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคนิคน้ำดินสีและชุบขีด ด้วยสีจากธรรมชาติของเนื้อดินที่ชัดเจน เหมาะแก่การสร้างสรรค์ผลงานตามแนวคิดและเรื่องราวที่ต้องการแสดงออกดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลทดลองนำดินสีเอนโกบบนดินพื้นบ้านอุบลฯ ในอุณหภูมิแตกต่าง 4 ระดับ

อุณหภูมิ	ก่อนเผา	800	950	1150	2000
ทา 1 ครั้ง					
ทา 2 ครั้ง					

บทสรุป

การสร้างสรรค์ ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผา รูปทรงภาชนะจากดินพื้นบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี เรื่อง “ร่องรอยแห่งสุนทรีภาพจากวิถีชาวนา” ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา รูปทรงภาชนะ (Pottery Art) จำนวน 3 ชิ้น ที่สะท้อนภาพจำ ในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวนาและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ กระบวนการสร้างสรรค์ใช้ดินพื้นบ้านจากจังหวัดอุบลราชธานี (ดินทาม) ซึ่งมีความละเอียดและแข็งแกร่ง เหมาะแก่การขึ้นรูปแบบขุด นำมาผสมผสานกับการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคน้ำดินสี (Engobe) ที่ใช้เนื้อดินพอร์ชเลน 100% ทาจำนวน 2 ครั้ง และใช้เทคนิคการขีดขีด (Sgraffito) เพื่อสร้างลวดลายและเปิดให้เห็นสีของเนื้อดินพื้นบ้านที่อยู่ด้านใน

จากการทดลองวัสดุพบว่า อุณหภูมิในการเผาที่ 950 องศาเซลเซียส เป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเนื้อดินพื้นบ้านมีอัตรา การหดตัวที่ 4.3% และน้ำดินสีสามารถปกปิดผิวได้ดี เรียบเนียน ไม่หลุดร่อน มีความทึบแสง ผลงานที่ได้จึงเป็นการผสมผสานระหว่าง รูปทรงเรขาคณิตของกาน้ำและแก้วน้ำ เข้ากับ ภาพทิวทัศน์ของวิถีชีวิตชาวนาและสรรพสัตว์ในท้องนา เช่น ไก่ ควาย กองฟาง และเคียวเกี่ยวข้าว เกิดเป็นผลงานประติมากรรม 3 มิติ ที่ถูกบันทึก เรื่องราวความทรงจำ 2 มิติลงบนพื้นผิวได้อย่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและสร้างสรรค์ สามารถ อภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การผสมผสานสมบัติของวัสดุเพื่อการสื่อ ความหมาย การเลือกใช้ดินพื้นบ้านจังหวัด อุบลราชธานี นอกจากจะมีความเหมาะสมใน ด้านกายภาพที่เหนียวและแกร่งทนทานแล้ว ยัง เป็นการใช้วัสดุที่เชื่อมโยงกับถิ่นกำเนิดและแรงบันดาลใจของผู้วิจัยโดยตรง เมื่อนำมาเคลือบทับ ด้วยน้ำดินสีพอร์ชเลนสีขาวและขีดขีดลวดลาย (Sgraffito) เทคนิคนี้ได้สร้างความขัดแย้งที่ลงตัว (Contrast) ระหว่างสีสัมผัสของดินเดิมและสี ขาวของน้ำดินทับหน้า ซึ่งตอบสนองต่อ แนวความคิดที่ต้องการใช้เส้นสายขีดขีดเหมือน การขีดเขียนบันทึกภาพจำในวัยเด็กลงบนพื้นผิว ของภาชนะโดย ใช้การแสดงออกผ่านรูปแบบ ผลงานประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผาแนว ภาชนะ (Pottery Art) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ความสำคัญของกระบวนการทดลอง เจริญวิทยาศาสตร์ในงานศิลปะ ผลลัพธ์ทาง สุนทรีภาพที่สมบูรณ์เกิดจากการทดลองและ คำนวณอย่างเป็นระบบ การใช้ทฤษฎีเส้นตรง (Line Blend) ทดสอบการเผาใน 4 ระดับ อุณหภูมิ (800, 950, 1,150 และ 1,200 องศา เซลเซียส) ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าอุณหภูมิ 950 องศาเซลเซียส พร้อมกับการทาน้ำดินสี 2 ครั้ง คือจุดสูงสุดที่ทำให้พื้นผิวที่ดีที่สุดสำหรับผลงานขีด ขีดนี้ สิ่งนี้ยืนยันว่าการสร้างสรรค์ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผา (Pottery Art) จำเป็นต้อง อาศัยการบูรณาการระหว่างทักษะการออกแบบ

ทางศิลปะและความเข้าใจในคุณสมบัติทางกายภาพของดินทั้งในด้านโครงสร้างเพื่อการขึ้นรูปผลงานและสุนทรียภาพทางความงามตามธรรมชาติของเนื้อดินแต่ละประเภทเพื่อการตกแต่งพื้นผิวของชิ้นงานและการเผาอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อมูลการทดลองอัตราการหดตัวและจุดสุกตัวของดินพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี (ดินทาม) รวมถึงสูตรการใช้น้ำดินสีเอนโกบที่อุณหภูมิ 950 องศาเซลเซียส สามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลให้แก่ศิลปิน ช่างปั้นท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการในจังหวัด เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนให้มีความร่วมสมัยและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและทดลองนำแร่ธาตุหรือขี้เถ้าจากพืชธรรมชาติในท้องถิ่นภาคอีสาน มาเป็นส่วนผสมในการทำน้ำดินสี (Engobe) เฉดสีอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากการใช้ฟอร์ชเลนสีขาว เพื่อขยายขอบเขตของการแสดงออกทางสุนทรียภาพให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

2. สามารถนำเทคนิคการจัดองค์ประกอบศิลป์แบบประติมากรรมภาชนะ (Pottery Art) ร่วมกับการชุบขี้ดิน ไปใช้บันทึกและถ่ายทอดเนื้อหาในมิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรืออัตลักษณ์อื่นๆ ของท้องถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไป เพื่อให้ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาทำหน้าที่เป็นจดหมายเหตุของชุมชนในรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- ธাত্রี เมืองแก้ว. (2561). การพัฒนาน้ำดินสีเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผา ราชบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 2414-2430.
- ภรดี พันธุภากร และเสกสรรค์ ตันยาภิรมย์. (2551). *นิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชุดวิถีธรรมชาติ และ Pottery Arts*. กรุงเทพฯ: สุจิตต์นิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชุดวิถีธรรมชาติ.
- Walther, I. F. (2001). *Pablo Picasso 1881-1973: genius of the century*. Germany: Barnes Noble Books.